

IC 1524/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 06 października 2017 r.

Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku, Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Agnieszka Piotrowska

Protokolant: stażysta Małgorzata Stokłuska

po rozpoznaniu w dniu 06 października 2017 roku w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa J. D. (1)

przeciwko B. B. (1)

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego B. B. (1) na rzecz powódki J. D. (1) kwotę 49250 zł (czterdzieści dziewięć tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie płatnymi od dnia 02.09.2016 roku do dnia zapłaty,

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

III. kosztami procesu obciąża w całości pozwanego, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

UZASADNIENIE

Powódka J. D. (1) wniosła pozew przeciwko B. B. (1) domagając się zasądzenia kwoty 50.000 zł tytułem zachowku, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 września 2016 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanego kosztów procesu, wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powódka wskazała, iż spadkodawczyni M. D. – matka stron – zmarła w dniu 21 lutego 2016 r. nie pozostawiając testamentu. Jedynymi spadkobiercami zmarłej są powódka i pozwany. Powódka w dniu 8 września 2016 r. złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku. Jedynym składnikiem majątku zmarłej była nieruchomość położona w G. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przed śmiercią, umową zawartą 20 marca 2009 r., spadkodawczyni darowała wskazaną nieruchomość pozwanemu. W związku z powyższym, należny powódce zachówek stanowi zatem połowę udziału spadkowego, jaki by jej przypadł w przypadku dziedziczenia ustawowego, tj. 1/4 wartości spadku, do którego wartości należy doliczyć wartość dokonanej darowizny.

W odpowiedzi na pozew, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu, wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wskazał, iż powołana przez powódkę umowa darowizny była de facto wykonaniem umowy powierniczego nabycia nieruchomości zawartej pomiędzy zleceniodawcą, tj. pozwanym a zleceniobiorcami, tj. R. D. (1) (ojczymem pozwanego) i M. D.. Wykonanie powierniczej umowy zakupu nieruchomości nie zostało natomiast ujęte przez

ustawodawcę w kręgu czynności prawnych stanowiących podstawę obliczenia zachowku. Ponadto pozwany zakwestionował wysokość dochodzonej przez powódkę kwoty, wskazując, iż stan ww. nieruchomości w chwili przeniesienia jej własności na pozwanego, znacznie odbiegał od stanu obecnego, ponieważ pozwany dokonał znacznych nakładów na remonty i wyposażenie mieszkania, w łącznej kwocie 23.867 zł, które – w ocenie pozwanego – zwiększyły wartość mieszkania przynajmniej o 50.000 zł. Pozwany w dniu 30 maja 2016 r. sprzedał przedmiotową nieruchomość za kwotę 197.000 zł, która ta kwota została pomniejszona o prowizję pośrednika (7.289 zł), jednak cena ta niemożliwa byłaby do osiągnięcia, gdyby w chwili sprzedaży mieszkanie znajdowało się w takim stanie, w jakim było w momencie dokonania darowizny. Nadto, biorąc pod uwagę, iż powódka żadaną kwotę zachowku podała w sposób dowolny, nie mając wiedzy o realnej wartości mieszkania pozwanego, nie może domagać się odsetek od dnia 2 września 2016 r., bowiem datą początkową ich naliczania winna być data, na którą ustalono wartość składników majątku spadkowego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. D. zmarła w dniu 21 lutego 2016 roku w G. nie pozostawiając testamentu. M. D. nie pozostawiła żadnego majątku. Jedynymi spadkobiercami zmarłej są jej dzieci – powódka J. D. (1) i pozwany B. B. (1), którzy nabyli spadek po zmarłej w częściach równych, na podstawie ustawy, co zostało stwierdzone postanowieniem Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2016 r., wydanym w sprawie o sygn. akt XIII Ns 2719/16.

/ **bezsporne** , nadto: odpis skrócony aktu zgonu nr 2261011/00/AZ/ (...) – k. 10, postanowienie z 16. 12. 2016 r. – k. 30 akt sprawy XIII Ns 2719/16/

Dnia 10 marca 2009 r. M. D. darowała synowi B. B. (1) lokal mieszkalny nr (...), położony w G. przy ul. (...), stanowiącego odrębną nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku prowadzi księgę wieczystą nr (...). Umowę darowizny zawarto przed notariuszem w G. E. P.. Wartość darowizny określono w akcie notarialnym na kwotę 150.000 zł. W akcie notarialnym zawarto oświadczenie M. D., że zwalnia darowiznę od obowiązku zaliczenia na schedę spadkową. W momencie dokonywania darowizny M. D. była wdową, a lokal stanowił jej wyłączną własność.

W dniu 30 maja 2016 r. pozwany sprzedał przedmiotową nieruchomość za kwotę 197.000 zł S. Ł..

/ **bezsporne**, nadto: kopia aktu notarialnego z 10 marca 2009 r. – k. 13-15, treść księgi wieczystej nr (...) – k. 16-22, kopia aktu notarialnego z 30 maja 2016 r. – k. 62-65/

Wyżej wymieniony lokal został przekazany w dniu 22 września 1999 r. J. D. (2) i jej ówczesnemu mężowi, R. D. (1), na skutek wykupienia przez nich tego lokalu od Gminy M. G. z przysługującą im jako najemcom 70% zniżką od wartości lokalu (którą określono na 60.902 zł).

/ **bezsporne** , nadto: pismo (...) k. 55, opis techniczny – k. 56, protokół – k. 57-58, dowód wpłaty – k. 59, protokół zdawczo-odbiorczy – k. 60 /

B. B. (1) przekazał środki na wykup mieszkania swojej matce i ojczymowi (R. D. (1)). Matka obiecała pozwanemu, że mieszkanie mu kiedyś daruje, przy czym miała w nim nadal zamieszkiwać, aż do swojej śmierci.

/ **dowód** : zeznania świadków K. K., W. G. i M. K. – k. 85 (protokół elektroniczny), zeznania świadka R. B. – k. 130 (protokół elektroniczny), przesłuchanie pozwanego – k. 138 (protokół elektroniczny)/

Po darowaniu lokalu B. B. (1), ale jeszcze przed śmiercią J. D. (2), pozwany wykonał w nim szereg prac remontowych, w których pomagał mu kolega, W. G.. Zakupił też szereg elementów wyposażenia mieszkania.

/ **dowód** : zeznania świadków K. K., W. G. i M. K. – k. 85 (protokół elektroniczny), zeznania świadka R. B. – k. 130 (protokół elektroniczny), przesłuchanie pozwanego i częściowo przesłuchanie powódki – k. 138 (protokół elektroniczny)/

W kwietniu 2016 r. B. B. (1) sfinansował wymianę stolarki okiennej w przedmiotowym lokalu, z którego to tytułu poniósł koszty w wysokości 1.867 zł.

/ **dowód** : faktura VAT – k. 61/

Wartość rynkowa wzmiankowanego lokalu według stanu z dnia dokonania darowizny (10 marca 2009 r.) a cen na poziomie lipca 2017 r. wynosi 197.000 zł.

/ **dowód** : opinia biegłej sądowej ds. szacowania nieruchomości A. R. wraz z załącznikami – k. 145-188/

Pismem z dnia 28 lipca 2016 r., pełnomocnik powódki wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 50.000 zł w terminie 30 dni od odebrania wezwania, tytułem zachowku. Pełnomocnik pozwanego, pismem z dnia 11 sierpnia 2016 r., odmówił zapłaty wskazując, iż lokal został wykupiony ze środków własnych pozwanego, nadto zostały na niego poczynione nakłady wpływające na jego wartość.

/ **dowód** : wezwanie – k. 26-27, pełnomocnictwo – k. 28, dowód nadania – k. 29, pismo pozwanego – k. 30, pełnomocnictwo – k. 31, kserokopia koperty – k. 32/

Sąd zważył, co następuje:

W swoich ustaleniach Sąd oparł się na dokumentach znajdujących się w aktach niniejszej sprawy, jak również w aktach sprawy XIII Ns 2719/16, których autentyczność i wiarygodność nie była przez strony kwestionowana, jak również Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich wiarygodności i mocy dowodowej, zwłaszcza że część z nich stanowiły dokumenty urzędowe.

Sąd wziął także pod uwagę zeznania świadków oraz stron, przy czym przy ustalaniu stanu faktycznego nie oparł się na zeznaniach B. B. (2) i S. Ł., które niewiele wniosły z uwagi na brak szczegółowej wiedzy świadków o okolicznościach nin. postępowania. Sąd nie dał także wiary zeznaniom K. D., R. D. (2) i powódki w zakresie, w jakim twierdzili oni, że zmarła wykupiła mieszkanie z własnych środków – przede wszystkim dlatego, że sprzeczne to było z treścią zeznań pozostałych świadków. Ponadto podkreślenia wymaga, wiedza K. D. pochodziła wyłącznie od R. D. (2) i powódki, z kolei powódka stwierdziła jedynie, że „sądzi”, iż jej matka wykupiła mieszkanie z własnych środków, natomiast nie wynikało z jej zeznań, że ma pełną wiedzę, że istotnie tak było.

Wartość mieszkania z kolei ustalono na podstawie opinii biegłej sądowej ds. szacowania nieruchomości A. R., która sporządzona została przez osobę o odpowiednich kwalifikacjach, w sposób jasny i logiczny, a żadna ze stron przedmiotowej opinii nie kwestionowała.

Przedmiotowy stan faktyczny był zresztą w przeważającej mierze bezsporny. Spornymi kwestiami było w zasadzie jedynie to, czy przy obliczaniu zachowku należy doliczyć do spadku darowiznę dokonaną na rzecz pozwanego – pozwany stał bowiem na stanowisku, iż w istocie nie była to darowizna, a wykonanie wcześniej zawartej między nim a zmarłą, ustnej umowy powierniczego nabycia nieruchomości. Drugą sporną kwestią była wartość mieszkania będącego przedmiotem darowizny.

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

Zgodnie z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów i poleceń, natomiast dolicza się do spadku darowizny uczynione przez spadkodawcę.

Zgodnie z art. 994 § 1 k.c. przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Natomiast zgodnie z art. 1000 § 1 k.c. jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny, może on żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Jednakże obdarowany jest zobowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny.

Dla ustalenia należnego powódce zachowku konieczne jest zatem ustalenie w pierwszej kolejności składu masy spadkowej oraz kręgu osób, które były spadkobiercami ustawowymi, a po drugie ustalenie czy darowizna dokonana na rzecz pozwanego podlega doliczeniu do spadku.

W przedmiotowej sprawie spadkodawczyni rozporządziła swym majątkiem w taki sposób, że uczyniona wcześniej darowizna wyczerpała cały spadek.

Krąg osób, które były powołane do dziedziczenia nie jest w sprawie sporny – są to dzieci zmarłej (art. 931 k.c.), czyli powódka i pozwany. Każde z dzieci spadkodawczyni było powołane do 1/2 części spadku. Przepis art. 991 k.c. wskazuje, iż powódce przysługuje tytułem zachowku połowa wartości udziału spadkowego, który jej przypadł przy dziedziczeniu ustawowym tj. 1/4.

Darowizna dokonana na rzecz pozwanego podlega doliczeniu do spadku na mocy art. 993 k.c. w związku z art. 994 § 1 k.c.

Odnosząc się do zarzutu strony pozwanej, iż umowa darowizny była w istocie wykonaniem zawartej wcześniej umowy powierniczego nabycia nieruchomości, należy stwierdzić, że pozwany – nie zdołał owej okoliczności wykazać, pomimo iż to na nim – w myśl art. 6 k.c. i 232 k.p.c. – spoczywał ciężar dowodu.

Po pierwsze z samej treści aktu notarialnego wynika, że strony zawarły umowę darowizny. Należy podkreślić, że w treści aktu zawarto między innymi oświadczenie J. D. (2), iż zwalnia ona darowiznę od obowiązku zaliczenia na schedę spadkową. Gdyby – jak chciał pozwany – w istocie nie była to umowa darowizny, a wykonanie umowy powierniczego nabycia nieruchomości, zawarcie takiego oświadczenia nie miałoby sensu. Na marginesie trzeba zauważyć, że przewidywana przez przepis art. 1039 § 1 k.c. możliwość wyłączenia zaliczenia darowizny na schedę spadkową odnosi się wyłącznie do działu spadku. Wspomniany przepis nie ma zastosowania do zaliczania darowizn do spadku na poczet należnego zachowku.

Po drugie, w celu ustalenia rzeczywistej woli stron odnośnie zawartej aktem notarialnym umowy, Sąd dopuścił dowód z zeznań świadków. Wprawdzie strona powodowa wskazywała, iż przeprowadzenie takiego dowodu jest niedopuszczalne jako że świadkowie mieliby zeznawać ponad osnowę dokumentu, jednak Sąd uznał to zastrzeżenie za niezasadne. Jak słusznie wskazał w wyroku z dnia 18 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku (sygn. akt I ACa 604/15), akt notarialny nie jest dokumentem, przeciwko któremu nie można prowadzić postępowania dowodowego, na co wskazuje chociażby art. 252 k.p.c. Wprawdzie zgodnie z art. 247 k.p.c. dowód ze świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu obejmującego czynność prawną może być dopuszczony między uczestnikami tej czynności tylko w wypadkach, gdy nie doprowadzi to do obejścia przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności i gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna to za konieczne, jednakże zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem przepis ten nie stanowi przeszkody w dowodzeniu wad oświadczeń woli złożonych w formie pisemnej. Wszystkie wady oświadczenia woli, w tym również pozornosc, mogą być dowodzone wszelkimi środkami dowodowymi, gdyż tych okoliczności art. 247 k.p.c. w ogóle nie dotyczy (por.

także wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 3 września 2015 r., I ACa 1724/14, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 listopada 2015 r., I ACa 821/15).

Zeznania świadków nie wskazywały, by umowa darowizny miała być w rzeczywistości wykonaniem rzekomej umowy powierniczego nabycia nieruchomości. Wprawdzie wynika z nich, że zmarła zaproponowała pozwanemu wykup lokalu, że pozwany przekazał na ten cel środki finansowe, a także, iż pozwanemu obiecano, że na jego rzecz nastąpi w przyszłości przeniesienie własności tego mieszkania, jednakże świadkowie nie mieli wiedzy kiedy, ani w jakiej formie miałyby owo przeniesienie nastąpić. Sam pozwany stwierdził, że jego mama w przyszłości, gdyby chciała, miała mu przekazać nieruchomość. W ocenie Sądu nie wskazuje to na fakt zawarcia umowy powierniczego nabycia nieruchomości, bowiem w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego brak jest podstaw do przyjęcia, że między stronami określono jakiegokolwiek warunki takiej umowy. W związku z powyższym Sąd uznał, iż między pozwanym a jego matką doszło do zawarcia umowy darowizny, której wartość należało uwzględnić przy ustalaniu wielkości zachowku.

Wartość darowizny Sąd ustalił na kwotę 197.000 zł zgodnie z opinią biegłej. Fakt dokonania przez pozwanego nakładów na przedmiotową nieruchomość nie miał znaczenia o tyle, że zostały one dokonane już po zawarciu umowy darowizny, a zatem nie zwiększyły wartości lokalu na chwilę jej dokonania (a wartość lokalu biegła ustaliła na moment zawarcia umowy darowizny).

Ewentualne remonty dokonywane wcześniej mogłyby podlegać jedynie odliczeniu jako dług spadkowy, jednak po pierwsze, pozwany – pomimo, iż był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika – takiego zarzutu nie podnosił, a po drugie, z materiału dowodowego wynikało, iż przed dokonaniem darowizny pozwany takich nakładów nie czynił.

W konsekwencji, zgodnie z art. 991 k.c. w związku art. 1000 § 1 k.c. powódce należała się kwota odpowiadająca 1/4 części wartości masy spadkowej tj. 49.250 zł (1/4 z kwoty 197.000 zł), którą to kwotę Sąd, w punkcie I wyroku, na jej rzecz zasądził od pozwanego, równocześnie oddalając powództwo w pozostałym zakresie, o czym orzeczono w punkcie II.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c., zgodnie z żądaniem pozwu, i zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia następnego po dniu wymagalności, która – w ocenie Sądu – nastąpiła wraz z upływem 30 dniowego terminu wskazanego w wystosowanym do pozwanego przez powódkę wezwaniu do zapłaty. Wezwanie zostało nadane w urzędzie pocztowym dnia 28 lipca 2016 r., po doliczeniu niezbędnego czasu na obieg korespondencji należy przyjąć, iż dotarło do pozwanego dnia 1 sierpnia 2016 r., a zatem w dniu 2 września 2016 r., od której to daty powódka domagała się odsetek, niewątpliwie jej roszczenie było już wymagalne.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 i 108 k.p.c., uznając, iż powódka uległa jedynie co do nieznacznej części żądania i w konsekwencji, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, obciążając nimi w całości pozwanego, oraz pozostawiając ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...)
3. (...)